

سخن سردبیر

احمد صفایور

سی و یک سال از انتشار نخستین شماره فرهنگ و اندیشه ریاضی گذشته است و در حال به پایان رساندن سی و دومین سال آن هستیم. در سرمقاله شماره هشتم (سال نهم - ۱۳۶۹) این نشریه آمده است: «جوامع علمی ما هرگز نتوانسته‌اند به نشریات علمی، جنبه حرفه‌ای و سازمانی بدهند و به همین دلیل، یا نشریه علمی معتبری در ایران پا نگرفته است و یا پس از مدتی کوتاه، تعطیل شده است. پابرجاترین نشریه در زمینه ریاضیات در ایران نشریه یکان بوده است که بیش از یک دهه با نظم و ترتیبی در خور توجه، انتشار یافت. آن هم به گمان ما، دلیلش حرفه‌ای بودن آن بود. اما از آنجا که جنبه سازمانی و نهادی به خود نگرفت، با کهنلت سنی اداره کننده آن، تعطیل شد. تحولات اخیر در جامعه ریاضی ایران که از یک سوانشی از رشد و توسعه سریع فرهنگ و تحولات ریاضیات در جهان امروز است و از سویی دیگر، [ناشی از] افزایش قابل توجه ریاضی آموختگان ایران در دهه ۱۳۵۰ است، این نوید و امید را می‌دهد که [در] دهه آینده جامعه ریاضی ایران بتواند صاحب چند نشریه پایدار در زمینه ریاضیات باشد.» جای خوشوقتی است که حداقل بخشی از امیدهای نویسندگان سرمقاله برآورده شده و آن هم، استمرار انتشار نشریه فرهنگ و اندیشه ریاضی است؛ اگرچه به نظر می‌رسد تا رسیدن به «انتشار چند نشریه پایدار در زمینه ریاضیات» راهی دراز در پیش است.

در استمرار انتشار نشریه، نقش اعضای هیأت تحریریه دوره‌های مختلف و نیز حمایت‌های مادی و معنوی شوراهای اجرایی انجمن در این دوره‌ها، غیرقابل انکار است. با تلاش ایشان، نشریه که به استناد آیین‌نامه مصوب ۶۱/۶/۲۵ باید دو شماره در سال منتشر می‌شد و در سال‌های اولیه حتی انتشار سالانه یک شماره از آن نیز به سختی و با تأخیر انجام می‌شد، در اواخر دهه ۱۳۷۰ و با اصلاح آیین‌نامه در تاریخ ۷۸/۷/۲۲، به فصلنامه تبدیل گردید (اگرچه هنوز تا این زمان امکان انتشار آن به صورت چهار شماره در سال، امکان‌پذیر نگشته است). یکی دیگر از دستاوردهای این استمرار، ایجاد شکل ظاهری و قطع یکنواختی است که در بند ۶ مصوبه ۷۸/۷/۲۲ انجام آن الزامی شده و از آن پس، شکل ظاهری مجله و چگونگی درج محتویات و مقالات آن، سبک خاصی

یافته‌اند. البته انتشار نامنظم آن به دلایل مختلف فنی و غیرفنی تا سال ۸۷ همچنان ادامه داشته و از این تاریخ به بعد است که نشریه تقریباً به موقع منتشر شده است.

سردبیر محترم وقت نشریه در «سخن سردبیر» شماره ۳۴ (بهار ۱۳۸۴) تحت عنوان «اندیشه ریاضی، ریاضی فرهنگ ساز» ضمن برشمردن برخی مشکلات فرهنگ ریاضی ایران، «پر کردن شکاف بین فرهنگ موجود ریاضی در ایران و فرهنگ اصیل ریاضی» را یکی از اهداف اصلی فرهنگ و اندیشه ریاضی عنوان نموده‌اند و سپس برای رسیدن به هدف فوق، راهکارهایی را مطرح و حرکت در آن راستا را وظیفه خود و اعضای هیأت تحریریه ذکر نموده‌اند. ایشان در «سخن سردبیر» شماره پیاپی ۴۴ (بهار ۱۳۸۹) به عنوان سردبیر دو دوره متوالی نشریه متذکر می‌شوند: «در ارزیابی این شش سال، با خرسندی اعلام می‌کنیم اکثر هدف‌های [ذکر شده] به طور نسبی محقق شده‌اند».

اکنون و در سال ۱۳۹۲ نیز می‌توان پرکردن شکاف بین فرهنگ موجود ریاضی در جامعه ما و فرهنگ اصیل ریاضی را همچنان یکی از اهداف اصلی فرهنگ و اندیشه ریاضی دانست. اما در کنار آن، باید هدف دیگری نیز مد نظر قرار گیرد و آن کمک به عمومی کردن ریاضیات است. انجمن ریاضی ایران در سال‌های اخیر با انتشار منظم «بولتن» و «خبرنامه»، مخاطبان خاص این نشریات را در دانشگاه‌ها پیدا نموده است، اما مشکل پیدا کردن مخاطب خاص برای فرهنگ و اندیشه ریاضی، علیرغم انتشار منظم آن و حتی افزایش تعداد شماره‌های هر سال به سه شماره، همچنان باقی است. در ماده ۲ آیین‌نامه مصوب تاریخ ۷/۷/۷۸، هدف از انتشار نشریه «معرفی همه جنبه‌های عام علوم ریاضی در سطح قابل استفاده برای دانشجویان، دبیران و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها» ذکر شده است. اما واقعیت این است که به جز اعضای حقیقی و حقوقی انجمن و برخی کتابخانه‌ها که به اقتضای عضویت‌شان نشریه برای آن‌ها ارسال می‌گردد، در حال حاضر تقاضای دیگری برای دریافت فرهنگ و اندیشه ریاضی در بین هیچ‌یک از اقشار فوق وجود ندارد. پرواضح است که نبود درخواست برای این نشریه و کمبود مخاطب، تحقق اهداف آن را، هر قدر هم که نشریه پربار و منظم منتشر شود، تحت تأثیر قرار خواهد داد. تیراژ نشریه در حال حاضر، در حد همان «حدافل هزار نسخه»ی مصوب آیین‌نامه است و این برای جامعه چند ده‌هزار نفری ریاضی‌ورزان و ریاضی‌خوانان کشور، نشانه خوبی نیست. به‌ویژه این‌که در نظر داشته باشیم این تنها نشریه فارسی‌زبان است که با این کیفیت منتشر می‌شود.

در این راستا، هیأت تحریریه جدید نشریه دست کمک به سوی همه اعضای جامعه ریاضی کشور و دیگر صاحب‌نظران دراز می‌کند و از یکایک این عزیزان برای پیدا نمودن راه‌هایی برای افزایش مخاطبان نشریه در بین همه طیف‌های ذکر شده به‌ویژه دانشجویان که آینده‌سازان فرهنگ ریاضی کشور هستند، یاری می‌طلبد.

مشکل دیگر، کمیت و کیفیت مقالات ارسالی برای نشریه است. کمیت مقالات ارسالی در سال‌های اخیر افزایش قابل توجهی داشته است اما متأسفانه بخش زیادی از آن‌ها به دلایل مختلف از قبیل تخصصی بودن بیش از حد، ضعف محتوا، نارسایی در ترجمه و امثال این‌ها، قابل انتشار

نمی‌باشد. برای حرکت به سوی انتشار منظم و پرمحتوای چهار شماره در سال، مقالات مناسب بیشتر از این، مورد نیاز است. در این رابطه نیز از همه اعضای جامعه ریاضی که دستی به قلم داشته و امکان نوشتن مقالات توصیفی مناسب و در چهارچوب اهداف نشریه را دارند، بالاخص از بزرگان و پیشکسوتان، درخواست می‌شود با ارسال نوشته‌های ارزشمند خود، هیأت تحریریه را در حرکت به سوی اهداف نشریه یاری نمایند.

در پایان، لازم است از زحمات اعضای هیأت تحریریه دوره‌های قبل که تلاش آن‌ها نشریه را به جایگاه فعلی رسانده است قدردانی شود، به ویژه عزیزانی که در دوره گذشته از اعضای هیأت تحریریه بوده و در دوره جدید از موهبت حضور آنان برخوردار نیستیم، یعنی سرکار خانم دکتر سهیلا غلام آزاد (مدیر اجرایی محترم دوره قبل) و آقایان دکتر بهمن طباطبایی (سردبیر محترم دوره قبل)، دکتر روح‌اله جهانی‌پور (ویراستار ارشد محترم دوره قبل)، دکتر منصور معتمدی و دکتر بامداد یاحقی. فراهم شدن امکان انجام کلیه امور مربوط به فرآیند دریافت، داوری و اعلام نتایج بررسی مقالات دریافتی به صورت برخط (Online) محصول زحمات طولانی مدت جناب آقای دکتر جهانی‌پور و همکاری بی‌دریغ سرکار خانم فریده صمدیان (متصدی امور فرهنگ و اندیشه ریاضی در دبیرخانه انجمن ریاضی ایران) در آماده‌سازی سامانه نشریه می‌باشد که از این بابت نیز از این بزرگواران تشکر ویژه‌ای می‌شود.